

מדרש הוספה לפרשת שלח תנחומא בוג

והוא ערב עלי, אף לעולם הבא הוא זכה לקרב ואני מקבלו והוא ערב עלי, שנאמר ועברה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם ובשנים קדמוניות (מלאכי ג ד):

חסלת הוספה לפרשת שלח

פרשת קרח

[א] ויקח קרח (במדבר טו ו). (א) זש"ה אח נפשע מקרית עוז ומדינים כבריה ארמון (משלי יח יט), אח נפשע (ב) זה קרח, שחלק כנגד משה, ומרד וירד מכבוד שהיה בידו, ואין נפשע אלא מרידה, שנאמר כלך מואב נפשע בי (מ"ג ג), ואומר אז תפשע לבנה (שם ח כב), (ג) ומדינים כבריה ארמון (שם), שחלק על הקב"ה ועל משה:

[ב] [ד"א] ויקח. (ד) אין ויקח אלא לשון משיכת דברים רבים, שמשך כל גדולי ישראל והסנהדראות אחריו, במשה כתיב ויקח משה ואהרן את האנשים האלה וגו' (במדבר טו יז), (ה) וכן כתיב קח את אהרן ואת בניו וגו' (שם כ כה), הוי ויקח קרח, שבדברים רבים משך לבם:

[ג] ויקח קרח. (ו) על [ידי] מה נחלק, על [ידי] אליצפן בן אחי אביו, שנעשה על משפחתו נשיא, שנאמר ונשיא בית אב למשפחת הקהתי אליצפן בן עוזיאל (שם ג ו), אמר קרח ארבעה אחים היו [אחי אבא], ובני קרח עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל (שמות יח), עמרם הבכור (ז) וזה אהרן בנו לכהונה גדולה, ומשה אחיו למלכות, ומי ראוי ליטול השניה, לא השני, ובני קרח עמרם ויצהר, ואני בנו של יצהר, הייתי ראוי להיות נשיא של משפחתי, והוא עשה בנו של עוזיאל, קטן של אחי אבא יהא גדול עלי, הרי אני חולק ומבטל כל דבריו כל מה שעשה, לפיכך היתה מחלוקת:

[ד] ויקח קרח. (ח) מה כתיב למעלה מן הענין, דבר אל בני ישראל [ואמרת אליהם] ועשו להם ציצית (במדבר טו נח), (ט) א"ל קרח למשה רבינו, משה פלית שכולה תכלת, (י) מהו שתהא פטורה מן הציצית, (יא) א"ל משה חייבת בציצית, א"ל קרח פלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה, (יב) וארבעה חומין פוטרין אותה, בית שמלא

הערות ותקונים

(א) זש"ה אח נפשע. מוצא צילקוס ריש קרח בשם התנחומא, ומוצא במדרש במ"ד פ"ח אות א', ורש"י בריש קרח כתב פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא, ורוב דבריו שם לקוחים מן התנחומא: (ב) זה קרח, שהיה בן אחי אביו של משה וזהו אח, ועיין גם במדרש במ"ד פ"ח אות י"ד אח נפשע מקרית עוז זה קרח שפשע בחורה שהיא עו שנאמר ה' עו לעמו יתן ה' יצרך את עמו בשלום: (ג) ומדינים כבריה ארמון שחלק על הקב"ה ועל משה, כ"ה גם בכ"י רומי ובכ"י רח"ם, וצילקוס הגי' עשה דיעם [מדינים] עם משה והעלה הארץ צריחה בעדו. ובתנחומא הכדפס וכן הוא בכ"י ספרדי ומדינים כבריה ארמון מדינים ששעה כנגדו פלטים כבריה ארמון שחלק על משה ועל המקום [ובדפוסים הראשונים הגי' על משה ועל אהרן]. והמדפסים ממאטוכוב הוסיף באלמנט "ס"א שהעלתה הארץ צריחה בעדו". והה' כהו' שהוא במדרש במ"ד, והוא ע"ד לשון הכתוב (וינה ג ז) לקצבי הרים ירדתי הארץ צריחה בעדי לעולם. ובעל אות אמת כתב על ג' התנחומא בדרש פ"ס הוא וצ"ל העלתה הארץ צריחה בעדו בלחמן, ואין ספק אללי שנוסף כך אח"כ אל המדרש: (ד) אין ויקח אלא לשון משיכה, מוצא במדרש במ"ד שם, ומוצא גם בדרש"י ע"ה: (ה) וכן כתיב קח את אהרן ואת בניו, בנדפס ובמדרש במ"ד נוסף אחר זה וכה"ל קחו עמכם דברים (הושע יד) וכן ותוקח האשה בית פטרה (צראשית יב): (ו) על מה נחלק, כ"ה בכ"י רומי וכ"י רח"ם ובנדפס ובמדרש במ"ד ומוצא גם בדרש"י ע"ה, וצילקוס קרח הוסיף פה מאמר אשר לפנינו להלן, אין ויקח אלא לשון פליגא שזכו לקחו שנאמר מה יקח לנך, על מה נחלק, ע"י אליצפן וכו': (ז) וזה אהרן בנו, כ"ה בכל הכתובי יד וכן צילקוס, ובנדפס הגי' וזה אהרן ובניו: (ח) מה כתיב למעלה, מוצא במדרש במ"ד שם אות ג': (ט) א"ל קרח למשה רבינו, בנדפס ובמדרש במ"ד קפץ קרח ואמר למשה. והמאמר נשנה בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א (דף כ"ז ע"ד) רב אמר קרח אפיקרסי היה, מה עשה עמד ועשה טליות שכולן חכלת בו. ומוצא בסגנון אחר במדרש משלי פ"א ע"ה: (י) מהו שתהא פטורה מן הציצית, ובירושלמי מהו שתהא חייבת בציצית: (יא) א"ל משה חייבת בציצית, בירושלמי סיים דכתיב גדילים חנשה קר: (יב) וארבעה חומין פוטרין אותה, כתב המ"כ ד' חומין בכל ציטת חום אחד, עיין חומ' מנחות דף ג"ה ע"א ד"ה התכלת, והסיוס היה ליתא בירושלמי. ורש"י בפירושו ע"ה הביא וצ"ל אפשר פלית של מין אחר

ספויים, (יג) מהו שיהא פטור מן המזוזה, א"ל חייב במזוזה, (יד) א"ל כל התורה כולה רע"ה פרשיות יש בה, ואינן פוסרות את הבית, (טז) ושתי פרשיות שכמזוזה פוסרות את הבית, א"ל דברים אלו לא נצמיות עליהם, אלא מלבך את בודאם, הדה הוא דכתיב ויקח קרח :

[ה] (טז) ויקח קרח. אין ויקח אלא לשון פליגא שלבו לקחו, שנאמר מה יקחך לבך (לוי טו יג), (יז) הוא שמשה אמר להם המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם וגו' (נמדנר טו ט), כל אותו הענין, עד כמות כל האדם (שס טס טט), אמרו חכמים חכם גדול היה קרח, ומסועני הארון היה קרח, שנאמר ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (שס ט), (יח) וקרח בן יצהר בן קהת, כשאמר משה ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת (שס טו נח), מה עשה, מיד צוה ועשו מאתים וחמשים מליתות של תכלת, ונתעטפו בהן אותן מאתים וחמשים ראשי סנהדראות שקמו על משה, כענין שנאמר ויקומו לפני משה [ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים וגו'] (שס טו ז), עמד קרח ועשה להם משתה, ונתעטפו כולם במליתות של תכלת, באו בני אהרן ליטול מתנותיהם, חוזה ושוק הימין, עמדו כנגדם ואמרו להם מי צוה אתכם ליטול כך, אמרו משה, (יט) ענו הם ואמרו לא ניתן לכם כלום שלא ציווה הקב"ה, באו והודיעו למשה, הלך לפייסן, (כ) מיד עמדו כנגדו, שנאמר ויקומו לפני משה (שס ט), (כא) וכי היו אליצור בן שדיאור וחביריו, האנשים אשר נקבו בשמות (שס טו י), אע"פ שלא פירסמן וכתוב, נותן את סימניהם, ומתוך המקראות אתה מבין אותם, משל למה הדבר דומה, לבן טובים שנבדל (כב) כלים מן המרחץ, ולא היה רוצה בעל הנגבה לפרסמו, התחיל נותן סימניו, אמרו לו מי נגב את בליד, אמר בן טובים, בעל קומה, (כג) ושיניו נאות, (כד) שערו נאה, משנתן סימניו ידעו מי הוא, ואף כאן שסתמן הכתוב, ולא פירש שמותן, ובא ונתן את סימניהם, אתה יודע מי הם, נאמר להלן אלה קרואי העדה נשיאי ממוות אבותם ראשי אלפי ישראל הם (שס טו ט), וכתוב ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות (שס טו י), וכאן כתיב (כה) נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם (שס טו ז) : [ו] ויקח קרח. (כו) לקח מליתו והלך ליטול עצת מן אשתו, בשעה שאמר הקב"ה קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם, ובה תעשה להם לשחרם וגו', והעבירו תער על כל בשרם (שס טו ז), מיד עשה כך לקרח, התחיל לחזר על כל ישראל,

הערות ותקונים

אחר חוט אחד של תכלת פוסרה זו שכולה תכלת לא תפסור את עמלם, (יג) מהו שיהא פטור מן המזוזה, בירושלמי מהו שיהא חייב במזוזה, וסיים דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וגו', והשאל ליתא שם : (יד) א"ל כל המזוזה כולה רע"ה פרשיות יש בה, וכו' נדפס במדרש נמ"ר שם. לא אדע לכוון החשבון, ויש אשר ראו להגיה קע"ה פרשיות ע"פ מה שכתוב בירושלמי שנת פס"ז דף ס"ו ע"ג, מס' סופרים פס"ו ס"י, ומדרש שר"פ מזמור כ"ב, ואותיות דר"ע אות' ז. א"ר יהושע בן לוי אלא מן יומי לא אספקלית בספרא דאגדהא אלא חד זמן אספקלית אשכחית כחזו בה, מאה וסנהדרין וחמש פרשיות שכתוב בתורה דיבור אמירה ליווי כנגד שנותיו של איביו אברהם, אולם שם מונה ספרים הפרשיות שכתוב בהם אמירה ליווי : (טז) ושתי פרשיות, במדרש נמ"ר פרשה אחת, יש לחקן שם שתי פרשיות : (טז) ויקח קרח, במדרש נמ"ר אין פירוד צוה המאמר, ויש להוסיף ויקח קרח אין ויקח, והוא מאמר בפני עצמו, וגלמא לנכון גם נדפס : (יז) הוא שמשה אמר להם המעט וגו', במדרש נמ"ר המלה שנאמר יש למחוק, וגם חסדים שם המלה, כל אותו הענין עד כמות כל האדם. והכונה שהדורש לא רצה להעתיק כל הפסוקים ורשם כל אותו הענין עד כמות כל האדם, ור"ל שמעטת משה שאמר להם כמות כל האדם וגו' הכי שכל לנדר פטות קרח שאמר לא ה' שלחו, והנדר להשיב בזאת חדשו כי ה' שלחני וגו' : (יח) וקרח בן יצהר בן קהת, זה הביא לרש"י וקרח היה מבני קהת ואם כן היה מסועני הארון : (יט) ענו הם ואמרו, כי יש לחקן במדרש נמ"ר שם : (כ) מיד עמדו כנגדו שנאמר ויקומו לפני משה, במדרש נמ"ר נעשות לקדמו לפני משה, ז"ל ויקומו לפני משה : (כא) ומי היו אליצור בן שדיאור, פסיקתא רבתי פסיקתא ז' אות' ה, וכן במדרש נמ"ר שם ובמ"ר פ"י אות' ה : (כב) כלים מן המרחץ, וכו' במדרש נמ"ר, אולם נדפס נעשות בנית המדרש, ז"ל בנית המרחץ, וכו' ה' של אקספארד נאמר לנכון בנית המרחץ : (כג) ושיניו נאות, וכו' בנ"ר רח"ס וגם במדרש נמ"ר, אולם בנ"ר רומי גם נדפס ושיניו נאות, והוא הנכון : (כד) שערו נאה, נדפס ובמדרש נמ"ר נוסף חסדמו נאה : (כה) נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם, בפסוק שנאמר ויקחו על משה ועל אהרן, ובמדרש נמ"ר החל מן ויקחו על משה ומאמר חדש, ובאמת זה מושב למעלה והביא גם הכתוב שנאמר, ובאן מתחיל מן ויקח קרח : (כו) לקח מליתו, מוכח

ולא היו מכירים אותו, אמרו לו מי עשה לך כך, אמר להם משה, ולא עוד אלא נבדלני בידי וברגלי ומניף אותי, ואומר לי הרי אתה מהור, והביא את אהרן אחיו וקישמו ככלה, והושיבו באהל מועד, מיד התחילו שונאי משה להתנרות בו את ישראל, ואמרו משה מלך, ואהרן אחיו גדול, ובנינו מגני כהונה, תרומה לכהן, (כו) תרומת מעשר לכהן, כ"ד מתנתו כהונה לכהן, (כח) מיד ויקהלו על משה ועל אהרן, ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' (במדבר טו ז), אמר ר' לוי באותה שעה כינס קרח את עדתו ויאמר להם הרביתם עלינו משאוי יותר משעבוד מצרים, טוב לנו תחת מצרים ולא תחת ידכם, (כט) שבכל שנה מתין מסגנו חמשה עשר אלף וארבעים וחמש, וביקשו לסקלו, לפיכך וישמע משה ויפל על פניו (סג טז), אמר להם משה לא מלוכה אני מבקש, ולא אהרן כהונה גדולה, שנאמר ואהרן הקרב אליך וגו' (שמות כח טו), והם עמדו עלינו להרגנו, א"ל בוקר ויודע ה' (במדבר טז ס), (ל) (מהיכן) (מהו כן), אמר ר' נתן אמר הקב"ה אם יתקבצו כל חרטומי העולם וביקשו להפוך את הבוקר לערב לא יוכלו, (לא) וכשם שהבדלתי בין אור להשך, (לב) כך הבדלתי אהרן להקדישו קודש קדשים, מיד וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה (סג טז), לא נלך ולא נבא, אין כתיב כאן, אלא לא נעלה, (לג) פי כסיל מחתה לו (משנ"י ט), (לד) פתחו פיהם בירידה, לומר שאין להם עלייה, כשם שאמרו, כך מתו, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה (במדבר טז נב), אמר משה הואיל ולא רצו לבוא, אני אלך אצלם, אולי יתביישו ויחזרו בהם, שנאמר ויקם משה וילך אל דתן ואבירם (סג טז טז), כשראו אותו התחילו לחרף ולגדף, שנאמר ודתן ואבירם יצאו נצבים (סג טז טז), וכי יושבין או כורעין או נופלין ויוצאין בני אדם, אלא שיצאו הן מחרפין ומגדפין, נאמר כאן יציאה והצבה, ונאמר להלן בגלית הפלשתי יציאה והצבה, דכתיב ויצא איש הבינים [וגו'] ויגש הפלשתי השכם והערב וייתצב ארבעים יום (ש"י ד טז), מה יציאה והצבה דרתם חירופין וגידופין, אף יציאה והצבה דכאן חירופין וגידופין, לכך פתח משה ואמר אם כמות כל האדם וגו', ותפתח הארץ את פיה וגו' (במדבר טז נג), בא וראה כמה קשה המחלוקת, שכל העוור במחלוקת הקב"ה מאבד את זכרו, שנאמר ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש (סג טז נה), אמר ר' ברכיה כמה קשה המחלוקת שב"ד של מעלה אינן קונסין אלא מבן עשרים שנה, וב"ד של מטה מבן שלש עשרה שנה, ומחלוקתו של קרח תינוקות בני יומן נשרפו, ונבלעו בשאול תחתית, דכתיב ונשיהם ובניהם וטפם (סג טז נז), וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה (סג טז נג), לכך נאמר ויקח קרח:

[ז] ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי. ולא כתיב בן יעקב בן ישראל, (לה) וז"ה בסודם אל תבא נפשי (בראשית מט ו), אלו המרגלים, ובקהלם אל תחד כבודי (סג), זה קרח, אמר יעקב לפני הקב"ה, רבש"ע לא במרגלים ולא במחלוקתו של קרח יזכר שמי, [על] אותן הרשעים שעתידין להכעיס, (לו) ואימתי יתייחד שמי, כשהן מתייחדין לעמוד על הדוכן, בן אמיר בן אביאסף בן קרח בן יצחק [בן קהת] בן לוי בן ישראל (דנ"א ו כג):

הערות ותקונים

מוצא בילקוט סג ר"ט קרח בשם הנחומא: (כו) תרומת מעשר לכהן, נכ"י רומי ומעשר מן המעשר לכהן, ובמדרש נמ"ר בני' ומעשר לכהן, וכחז' הרש"ש ר"ל מעשר מן המעשר: (כח) מיד ויקהלו על משה, מוצא בילקוט קרח רמו חש"ן בשם הנחומא: (כט) שבכל שנה מתין ממנו חמשה עשר אלף וארבעים וחמש, זה שמע במדרש נמ"ר: (ל) מהיכן, תקנתי כמו שהוא נכ"י רומי ורח"ס ומדרש נמ"ר "מהו כן". ובנחומא הגדפם הגי' מהו נקר: (לא) וכשם שהבדלתי, נגדפם כך כשם שהבדלתי. מלת כך מיותר: (לב) כך הבדלתי אהרן להקדישו קדש הקדשים, וכוונתו למה שכתוב דנ"א כ"ג י"ג ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים: (לג) פי כסיל מחתה לו, מוצא בילקוט משני רמזי חתקל"ז. ע"ש: (לד) פתחו פיהם בירידה, לומר שאין להם עליה. נכ"י רומי וכ"י רח"ס ובנגדפם ובמדרש נמ"ר פתחו פיהם לפרענות לומר שכן מתים בירידה ולא בעליה: (לה) וז"ה בסודם, מוצא במדרש נמ"ר שם אוח"ה, נ"ר פנ"ח, הנחומא ויחי: (לו) ואימתי יתייחד שמי כהן מתייחדין לעמוד על הדוכן, נכ"י רומי ואימתי יתבא שמי כהן מתייחסים

מדרש קרה תנחומא

[ח] (לו) ודתן ואבירם (במדבר טו ה). (לה) מיכאן אמרו אוי לרשע אוי לשבנו, טוב לצדיק טוב לשבנו, דתן ואבירם, (לז) שהיו שכנים לקרה, שהיה שריו בדרום, דכתיב משפחות בני קהת יחנו וגו' (שם ג כט), דגלו של ראובן סמוך להם, [שנאמר] דגל מחנה ראובן תימנה (שם ג י), אבל דגל של יהודה היה במזרח, ויששכר וזבולון עמו, [שנאמר] והחונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה (שם ט ג), וסמוכין להן משה אהרן ובניו, [שנאמר] והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה אהרן ובניו (שם ג לח), לפי שהיו אלו סמוכין לתורה, לכך וכו' להיות בני תורה, דכתיב יהודה מחוקקי (תהלים ס ט), [וכתיב] ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים (דניאל יג ג), [וכתיב] ומזבולון מושכים בשבט מופר (שופטים י טו), ודתן ואבירם שהיו שכנים לקרה בעל מחלוקת, לקו ואבדו מן העולם :

[ט] (ט) ויקהל עליהם קרה (במדבר טו יט). אמר להם, כי כל העדה כולם קדושים [ובתוכם ה'] (שם ט ג), וכולם שמעו בסני אבני ה' אלהיך, (מא) ומדוע תתנשאו (שם), מיד נודעו משה, לפי שכבר היה סורחן רביעי בידם, משל לבן מלך שסרח על אביו, ופיס עליו אוהבו פעם שנים ושלש, כשסרח רביעית נתרשלו ידי אוהבו של מלך, אמר כמה פעמים אמרתי על המלך, אף כן משה, חמאו בעגל, ויהל משה (שמות לג יא), במתאוננים ויתפלל משה אל ה' (במדבר יא ט), [במרגלים ויאמר משה אל ה'] (שם יג ג), ושמעו מצרים וגו' (שם), במחלוקתו של קרה נתרשלו ידיו, אמר כמה אוכל להשריח לפני המקום, לפיכך וישמע משה ויפל על פניו (שם טו ד) :

[י] (טב) וידבר אל קרה ואל כל עדתו לאמר בוקר [ויודע ה' את אשר לו] (שם ט ט), מה ראה לומר בוקר ויודע ה', אמר משה שמא מתוך מאכל ומשתה אמרו דבר זה, לפיכך אמר בוקר, שמא בין כך ובין כך יעשו תשובה, אמר להם אין [לי] רשות ליכנס עכשיו, אין לפניו לא אכילה ולא שתיה, אלא בשבילנו על שאכלנו ושתינו : ד"א בוקר. אמר משה גבולות חלק להם הקב"ה בעולמו, יכולים אתם (טב) לערב בוקר לערב, והוא דכתיב בתחלה ויהי ערב ויהי בוקר (בראשית א ט), ויבדל אלהים בין האור ובין החושך (שם טו ד), בשביל תשמישו של עולם, וכשם שהבדיל בין האור ובין החושך, כך הבדיל ישראל מן האומות [שנאמר] ואבדיל אתכם מן העמים (ויקרא כ טו), וכך הבדיל אהרן, [שנאמר ויבדל אהרן] להקדישו קדש קדשים הוא ובניו (דניאל ג יג), אם יכולים אתם לערב אותם הבדלות שהבדיל בין היום ובין הלילה, אתם יכולים לבטל את זו, לכך אמר להם בוקר ויודע ה' את אשר לו, כבר הוא מתוקן, ואת אשר יבחר בו יקריב אליו :

[יא] (מד) זאת עשו קחו לכם מחתות [קרה וכל עדתו] ותנו בהן אש (במדבר טו ז). מה ראה לומר להם כך, אמר להם בדתי העובדי כוכבים (מה) טעיות הרבה

הערות ותקונים

מתייחסים על הדוכן, ובכ"י רח"ס אימתי יזכר שמי כשהן מתייחסים ועומדים על הדוכן, וכן במדרש במ"ר במקום יכתב כחיי יזכר : (לו) ודתן ואבירם, מדרש במ"ר שם, ומונח בליקום שם רמו תש"ן בשם התנחומא : (לה) מכאן אמרו אוי לרשע, נעשים פי"ב, ספרא מזרע, לעיל תנחומא במדבר, אבות דר"פ פ"ט ובמ"ר פ"ג, ילקום במדבר רמו תרפ"ו, סוכה כ"ז ע"ב : (לז) שהיו שכנים לקרה, בעל מחלוקת, במדרש במ"ר שם בשמות שהיו שכנים לקראת בעל מחלוקת, ג"ל שכנים לקרה בעל מחלוקת : (מ) ויקהל עליהם קרה, כ"ה בכ"י רומי ורח"ס ובגדפס ובמדרש במ"ר, והוא מקרא במדבר פ"ז י"ט, ולדעתי צדור שג"ל ויקהל על משה ועל אהרן (במדבר טו ג), וזה שסיים אמר להם [ג"ל אמרו להם] כי כל העדה וגו' והוא נפסק בג"ל, ומונח גם בליקום רמו תש"ן בשם התנחומא והל להעתיק מן כי כל העדה כולם קדשים : (מא) ומדוע תתנשאו, בגדפס (אות ד) ובמדרש במ"ר נוסף אלמנא [ג"ל אלמני] אתם שמעוהם לבדכם וחס לא שמעו הייתם אומרים עכשיו כולם קדשים ומדוע התנשאו, וזה ליתא גם בכ"י רומי וכ"י רח"ס : (טב) וידבר אל קרה. מונח בליקום רמו תש"ן בשם התנחומא ומונח במדרש במ"ר שם אות ז : (טג) לערב צקר לערב, בכ"י רומי וכ"י רח"ס ובגדפס (אות ד) ובמדרש במ"ר בליקום שם יכולים אתם לערב כי לו עליה : (מד) זאת עשו, מונח בליקום שם ובגדפס במ"ר שם ובג"ל ע"ה : (מה) טעיות הרבה יש, פי"ג הרבה, אלהים לארץ מתורגם טעיות עממיות, וכן אלהי של ע"י כמו אלהי נכר אלהי מלכים מתורגם טעיות. וזה נשמע בתנחומא דפוס מאנכוסה, וכן השמישו במדרש במ"ר ונמלא גם בתנחומא דפוס קאנשאמניא דפוס וויניא. ובתנחומא דפוס השמישו, כי טעיות

יש, (מו) (ונימרתין) [ונימוסין] הרבה, (מו) וכומרין הרבה, (מח) כולם מתקבצין בבית אחד, ואני אין לי אלא ה' אחד, ותורה אחת, ומשפט אחד, ומזבח אחד, כהן גדול אחד, ואתם מאתים וחמשים איש, מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך, (מט) לכך אתה וכל עדתך הנועדים על ה' (ממדנר טו יא). זאת עשו קחו לכם מחותות, דרי לכם תשמיש חביב מהכל, היא הקשורת חביבה מן הקרבנות, (נ) וסם המות ניתן בתוכה, שבה נשרפו נדב ואביריהו, לפיכך התרה בהן, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש וגו' (סס טז), כבר הוא בקדושתו, והיה האיש אשר יבחר ה', כבר הוא שמי שיבחר ה' הוא הקדוש, אלא אמר להם משה, הרי אני אומר לכם שלא תחייבו בנפשותיכם המשים ומאתים שאתם מקריבים מי שיבחר מכם יצא חי, וכולכם אבודין :

[יב] רב לכם בני לוי (סס טז). הרי אמרתי לכם, לא מישפין היו, שכך התרה בהם וקיבלו עליהם, הם הטאו על נפשותם, שנאמר את מחותות החטאים האלה בנפשותם (סס יז), וקרח שפיקה היה מה ראה לעשות שמות זו, אלא עינו המעתה, ראה שלשלת גדולה עומדת ממני, שמואל ששקול כמשה ואהרן, (נא) ועשרים וארבע משמרות עומדות מבניו, שכולן מתנבאין ברוח הקדוש, [שנאמר] כל אלה בניו להיטן חווה המלך בדברי (אלהים) [האלהים] להרים קרן (דס"א כס), אמר אפשר הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני, (נג) ואני אובד ולא ראה יפה, לפי שבניו עומדין בתשובה ויוצאין מהן, כך היה רואה, (נב) לכך נשתמה לבוא (נד) לאותה חוקה ששמע מפי משה שכולם אבודין ואחד פלט, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש :

[יג] ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי (סס טז ח). (נה) יש לך אדם (נו) שמדבר עם יוסף, ואומר לשמעון שמע, יש אומרים שהיה מבקש שיחזור בו ואמר לפניו דברים רכים, כיון שראה. שלא שמע לו, אמר עד שלא ישתתפו אחרים עמו יחזרו בהן, התחיל לזרוז בהם שמעו נא בני לוי, הקמון הוא הכבוד שבידיכם, המעט מכם וגו' (סס טז ט), חזר על קרח, ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך (סס טז י), שהיה הגדול בשבט שנעשו אחיו ספילה לו :

[יד] לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה' (סס טז יא). המחלוקת הזו שאתם עושים אותה כנגדינו, אינה אלא כנגד הקב"ה, משל למלך שהיו לו עבדים הרבה,

הערות ותקונים

פי' ע"ז כמו שמהודגס בתרגום וזילקום שם הלינו סדרים הרבה וזה משנגת המדפיסים כי נימוסין הורחקה סדרים: (מו) ונימרתין, כ"ה ככ" רח"ס, אולם נאמר לנכון ככ" רומי ובגדפס ובמדרש נמ"ל ככ" ספרדי וברש"י עה"ט שם. ונימוסין הרבה פי' ב"ז νομος חוק ומשפט: (מז) וכומרין הרבה, (מח) שהם נשמיטין נדפוס ממאגטונה, ונמאל גם במדרש נמ"ר וברש"י עה"ט, וזילקום הלינו וכסיס הרבה: (נא) כולם מתקבצין בבית אחד, כ"ה הגי' גם ככ" רומי וכ" רח"ס ובמדרש נמ"ר (רק שם נפשות נבט אחת ונ"ל בבית אחת) וכן ברש"י עה"ט, ובתנחומא הגדפס הגי' ואין כולם מתקבצין, ובכ"י ה' של אקספארד (אשר הוא קובץ מהתנחומא אשר כעת נדפוס) נמאל לנכון טעיות הרבה ונימוסין הרבה וכומרין הרבה ומתקבצין בבית אחד, ובגדפס שם נוסף נ"ל בסוף ובית המקדש אחד: (מט) לכן אתה וכל עדתך הנועדים, פה הביא הדורס פסוק י"א ואני מיותר הוא, וברש"י עה"ט ליתא: (נ) וסם המות ניתן בתוכה, במדרש רבה נחון, עיין במ"כ, וברש"י עה"ט נתן בתוכו, וכנהז הרגיו נחיי סכסוכה שנתן להם ענה שיעשו כה עומם מיתת וזה כה המות דרך משל שאליו היינו מפרשים סם המות ממש, היה פתחון פה לרשעים לומר שהעומם ההוא לא היה מן השמים: (נא) ועשרים וארבע משמרות עומדות מבניו, עיין בפ' מהר"ו כי ראה להגיה י"ד משמרות ע"ס, אולם כן הוא בכל הכהני יד, ועיין בחדושי הרש"ס בתוספות שהוסף בסוף כי הנירסל לפיגיו נכונה ע"ס: (נב) ואני אובד, וכ"ה הגי' ככ" רומי וכ" רח"ס ובגדפס וזילקום, אולם במדרש נמ"ר וברש"י עה"ט ואני אדוס, ופי' המ"כ אדוס לשון וידס אהרן, וכ"ה אומר ודאוס לא אלא פתח, ובכ"י ה' של אקספארד הגי' ואני שוק, וכל הדרכות מהתנחומא מואב ברש"י שם, וסיים בפסוק י"א "תנחומא": (נג) לכן נשתמה, וכ"ה הגי' ככ" רומי וכ" רח"ס, אולם בגדפס ובמדרש נמ"ר וברש"י עה"ט נשתמה ק"ל נחון כמו לפיגיו: (נד) לאותה חוקה ששמע מפי משה שכולם אבודין ואחד פלט, וברש"י עה"ט לאותה חוקה, וברש"י ר"ל ראה להגיה כיוקא כלומר להוקף לעסק המסוכן הזה, אולם כאשר לפיגיו נכונה: (נה) יש לך אדם, מואב זילקום שם בשם התנחומא ומואב במדרש נמ"ר אות ט' וגם ברש"י עה"ט ונבט מהתנחומא: (נו) שמדבר עם יוסף, ואומר לשמעון שמע, וכן כאן אמר לקרח ואח"כ אמר שמעו נא בני לוי: (נז) לכן אתה, מואב זילקום שם גם מואב במדרש נמ"ר אות ט':

מדרש קרח תנחומא

רצה לעשות אחד מהם בר חורין, (נח) ליתן לו זמורה, (נח) חזר ועשה אותו סנקלימין.
 (מ) עמדו חביריו כנגדו, אילו הוא עצמו עשה בר חורין ונטל לעצמו אותה גדולה, יפה
 עמדו כנגדו, עכשיו שרבו עשה לו, כל מי שעומד כנגדו (סא) לא כנגד רבו עומד,
 אף כך אמר להם משה, אילו אהרן אחי נטל לעצמו את הכהונה, יפה עשיתם שנתרעמתם
 עליו, הקב"ה נתן לו, שהמלכות והגדולה שלו, כל מי שעומד על אהרן אחי, לא על
 הקב"ה הוא חולק, לפיכך כתיב ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (מדרג סו יא), בא וראה
 חסידותו של אהרן הצדיק, (סב) בשעה שהצדיק משה על אהרן ששמן המשחה, נודעו
 אהרן ונבעת, אמר לו למשה אחי שמוא לא הייתי ראוי להמשח בשמן המשחה, ומעלתי
 ונתחייבתי כרת, שנאמר על בשר אדם לא ייסך (שמות ל ג), לפיכך העיד עליו הקב"ה,
 הנה מה טוב ומה נעים וגו', כשמן הטוב [על הראש] יורד על הזקן זקן אהרן וגו',
 כמל חרמון וגו' (סכ"ט ק"ג א ג), הקיש שמן המשחה למל חרמון, מה מל חרמון אין בו
 מעילה, כך שמן המשחה שעל ראש אהרן אין בו מעילה, לפיכך כתיב הנועדים על ה':
 [טו] [ואהרן מה הוא כי תלינו עליו] (מדרג סו יא). כל הדברים האלו פייס משה לקרח,
 ואין אתה מוצא שהשיבו דבר, לפי שהיה פיקח ברשעו, אמר אם אני
 משיבו יודע אני שהוא חכם גדול, עכשיו יקפחני בדבריו ומקלקלני ואני מטרצה לו בעל
 כרחי, מוטב שלא אזקק לו, כיון שראה משה שאין בו תועלת, פירש הימנו, וישלח
 משה לקרוא לדתן ולאבירים (ס"ט ס"ט י), אף הם עמדו ברשעו, ולא נזדקקו להשיבו,
 ויאמרו לא נעלה (ס"ט), פיהו הכשיל לרשעים, וברית כרותה לשפתים, (סג) וירדו להם
 לשאול, שנאמר וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה (ס"ט ס"ט ג), לאחר שירדו
 חיים שאולה מות:

[מז] המעט כי העליטנו וגו' (ס"ט ס"ט י). על מה אתה מתרברב עלינו, מה טובה עשית
 עמנו, הוצאתנו מארץ מצרים (סד) שהיא כנן ה', ובארץ כנען לא
 הכנסתנו, אלא הרי אנו סתים במדבר, והגנף משתלח בנו בכל יום, העיני האנשים
 דהם תנקה לא נעלה (ס"ט ס"ט יד):

[יז] ויחר למשה מאד (ס"ט ס"ט טו). (סה) מצטער למה, שהאדם הן עם חבירו מתווכח עמו
 ומשיבו יש שם נחת רוח, ואם אינו משיבו הרי זה צער גדול:

[יח] ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם (ס"ט). אל תקבלם בתשובה, היה צריך למקרא
 לומר אל תפן אל עבודתם, מהו אל מנחתם, כך אמר לפני הקב"ה, רבש"ע

הערות ותקונים

(נח) ליתן לו זמורה, וכו' בכ"י רומי וכן צילקום בשם התנחומא וגם במדרש נח"ר. אולם בנדפס (אות
 ו') השמימו המלה הזאת והצינו ליתן לו שררה, כן עשה המדפיס מוויניצ'א, אולם בנדפס הראשון בדפוס קאטמאנטינא
 ובכ"י ה' של אקספארד כחוב לנכון זמורה כמו לפניו, ובעבור זה הביא אחד המדפיס צילקום ורשם
 בלדו "ס" שררה", רק שם התנחומא אשר ממנו נוצע המאמר כחוב שררה, אולם צילקום כוון רק אל
 התנחומא שלפניו בכ"י, ואין ספק שכן היה במדרש נח"ר אשר הושק מן התנחומא אשר כעת בנדפס,
 ובעבור זה הראה נח"ר שכתב "וליתן לו זמורה גרסין" כי תקן כמו שהוא צילקום, וזמורה היא אות חירות
 ושררה, ובנח"ר פכ"א אות ס' משל לבעל הזמורה: (נח) חזר ועשה אותו סנקלימין, וכו' בכ"י רומי.
 ובכ"י רח"ס ובנדפס ובמדרש נח"ר וגם בכ"י ספרדי סנקלימין, והמלה מורגלת בהנה המדרשים, עיין
 ערך סנקל, והמלה סנקלימין ויח"ס סנקלימין ס' בית דין (סע"ט) ופ' סנקלימין ציוני
 סנקלימין ויח"ס סנקלימין דין (רמב"ם סע"ט), לכן הבי' סנקלימין נכונה, וצילקום קרח שם נשמה
 המלה: (ס) עמדו חביריו כנגדו, בתנחומא הכריות, והוא פסוק, אך בנדפס קאטמאנטינא ודפוס וויניצ'א
 נאמר לנכון חביריו, והוא נעשית מן חביריו נשמות הבריות. וראיתי בכ"י ה' של אקספארד הבי' עמדו
 חביריו: (סא) לא כנגד רבו עומד, בתמיים: (סב) בשעה שהצדיק משה על אהרן ששמן המשחה. בנדפס בשעה
 שהצדיק משה על אהרן ומשחו בשמן המשחה ויח"ס על ראשו, אולם בכ"י ה' של אקספארד ובנדפס קאטמאנטינא
 כחוב בשעה שהצדיק משה על אהרן ששמן המשחה, והמלות ויח"ס על ראשו ליתא שם, והמדפיס מן וויניצ'א חיקן
 והצינו בנח"ר, ועיין כל זה בנח"ר פ"ג אות ה', מדרש שו"ס מומזר ק"ג, חיות פסוק נאז לחיך בחורים, ואריות
 דף י"ב כריתות ה': (סג) וירדו להם לשאול שנאמר וירדו וגו', בתנחומא בנדפס שמו כנר וירדו לשאול,
 ובמדרש נח"ר הבי' נשמה קנח וכו' כמו לפניו: (סד) שהיא כנן ה', דכתיב כנן ה' כלח מנרים (בראשית
 י' י): (סה) מצטער, בנדפס סוף אות ו' נאסער נח"ר פ' נאסער מלך, ובמדרש נח"ר נשמה המלה, מנאסער.
 וכוונת הדורש ויחר אין פירושו שבעם אלא שנאסער, וכן מובא בנח"ר ע"ה, ויחר נשמה מלך נאסער עד
 למלך

למאד (ויש נוסחאות ברש"י עד לאחת והיא ג' משבשט) : (סו) יודע אני שיש לאלו חלק באתה מנחה שהקרינו, וכן מובא ברש"י שה"ח ומדרשו אמר יודע אני שיש להם חלק בהמדיד לצדור אף חלקם לא יקובל לפיכך לרצון תניחא השאג והא' תכלטנו : (סו) שנאמר מלבד עולת התמיד, שעם התמיד היה קרב מנחה ונ"כ, ובתנחומא הכדפס רב"ה יודע אני שיש לאלו חלק באתה מנחה שקריבו לפיכך בכל יום מנחה ופירשו אל מנצח. אל תסתכל בהלקם פי' : אולם בנ"ה ה' לא אקספארד הבני' שמצאם מקריבין בכל יום מלבד עולת התמיד ומנחתה ונסבה והיתה של כל ישראל קריבה הואיל וכו' : (סח) לא חמור אחד מהם נשאתי, ילקום שם רמו תש"ן ובמ"ר שם אות' , שמ"ר ריש פ"ד, גרדת שמואל פי"ד, ועין גם ברש"י שה"ח שהביא ג"כ דברי התנחומא : (סט) עד שנתחפפו עמו, כ"ה בנדפס ובמדרש בנ"ה ובכ"י ספרדי, הני' עד שנתחפו לו' , ובכ"ה של אקספארד עד שנתפס : (ע) לגיוסיו, מלה ידועה בדרומית legion : (עז) אגדרולומוסא, מלה יוונית ἀγδρολομος פי' מנשא אנשים : (עב) ומה להצבצות והכליות ויעזת, בנדפס ובמדרש בנ"ר טספ' ,ויכ"ר בדרויתך אתה מנין' : (עג) אע"פ ששקט מהם, מובא בילקום סוף רמו תש"ן בשם התנחומא, ומובא במדרש בנ"ר שם אות' ז"ב : (עד) שט בדרויתו, מובא בילקום קרה רמו תשנ"א בשם התנחומא ומובא גם במדרש בנ"ר שם. ובספיקחא פסקא ציוס השמיני עזרת (דף ק"ט ע"ב) ושם איתא אמר ר' יצחק שנלש סך שריכלו

נקראו רשעים, הפושט ידו על חבירו להכותו, (עו) אע"פ שלא הכהו נקרא רשע, שנאמר ויאמר לרשע למד תכה רעד (שמות כ יג), הכית לא נאמר אלא למה תכה. (עו) והלוה ואינו משלם, שנאמר לזה רשע ולא ישלם (תהלים לו כא). (עו) [ומי שיש לו עוות פנים ואינו מתבייש מגדול הימנו, שנאמר העו איש רשע בפניו (משלי כא כט)]. ומי שהוא יבעל מחלוקת, שנאמר סורו נא מעל אהלי [האנשים] הרשעים (במדבר טו כו), ושניהם היו בדתן ואבירים, עוות פנים, ובחלוקת, מחלוקת באותיותיה נדרשות, (עו) מ' מכה, (עט) ח' חרם, ל' ליקוי, ק' קללה, ת' תועבה. (פ) ויש אומרים תכלית, כליות מביא לעולם: [כב] וייעלו מעל משכן קרח (שם טז כו). (פא) כיון שראו כך שנפתלקו ישראל מסביבותיהם, יצאו מדרפין, שנאמר יצאו נצבים (שם), ולהלן ויגש הפלשתי השכם והערב (ש"א יז טו), פתח משה ואמר, בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו' (במדבר טז כח), משל למד הדבר דומה, (פב) לשושבין בתו של מלך, שהיו עדותיה בידו, עמד אחד מן המסובין כנגדו, וקילל את השושבין, [ואמר] לא היו בתולין לבתו של מלך, עמד השושבין כנגד המלך ואמר לו (פג) [אם] אין אתה מוצא זה להרגו בפני הכל, אף אני אומר בודאי לא היו בתולין לבתו של מלך, מיד אמר המלך מוטב לי להרגו את זה, שלא ויצא השושבין שם רע על בתי, כך קרח נחלק על משה, ואמר בלבו ומעצמו אמר משה את כל דבריהם האלה, (פד) פתח ואמר כי בזאת תדעון כי ה' שלחני אם כמות כל האדם, ואף אני אומר לא ה' שלחני ומלבי אמרתי:

הערות ותקונים

שנקראו רשעים וחושב הפושט יד לחבירו, והלוה ואינו משלם, ומי שהוא בעל מחלוקת. ואחר זה מובא שם אמר ר' שמואל בר תנחומא כי אמרתי קומי ר' תנחומא אמר לי אף כשהוא מעזי פנים נקרא רשע שנאמר העו איש רשע בפניו (משלי כא כט). ופה לפנינו בתנחומא חושב ארבעה כי כולל גם הספסר ר' שמואל בר תנחומא בשם ר' תנחומא: (עו) אע"פ שלא הכהו, בפסיקתא שם אמר ר' זעירא לא סוף דבר שסבאו אלא מבי הנבים ידו להכותו נקרא רשע ויאמר לרשע למה תכה רעד, הכית לא נאמר אלא למה תכה בעי ממחייה ועד כדון לא מחייה, ובמדרש שם"פ סוף אות כ"ט ובתנחומא הגדפם שם אות י' ויאמר לרשע למה תכה רעד הכית לא נאמר אלא למה תכה מריס ידו להכות חבירו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע. וכו"ה בגמרא סנהדרין דף נ"ח ע"ב, ולזה המאמר כיון רש"י שמות ז' י"ג: (עו) והלוה ואינו משלם, עיין משנה אבות פ"ב מ"ט: (עו) ומי שיש לו עוות פנים, נשמש בכ"ו ומי עד ומי השני, ומנאל לנכון בכ"ו רומי וכו' רח"ס ובגדפם ובמדרש במ"ד ויילקו: (עו) מ' מכה, וכו"ה במדרש במ"ד, ובגדפם בדפוסים אחרונים מ' מרה, אולם בכ"ו ה' של אקספארד ובגל הדפוסים הראשונים הג' כמו לפנינו: (עט) ח' חרם, וכו"ה בילקום, אצל בכ"ו רומי וכו' רח"ס ובכ"ו ספרדי ובגדפם ובמדרש במ"ד הג' ח' חרון: (פ) ויש אומרים תכלית, ר"ל לדעת ים אומרים דרש התי"ו של מחלוקת, וזה שסיים בליה מביא לעולם, היינו תכלית לשון בליה. ובכ"ו רומי תכלית קללה מביא לעולם: (פא) כיון שראו כך, מובא בילקום רמז השנ"ב בשם התנחומא ומובא גם במדרש במ"ד שם: (פב) לשושבין, מלה מורגלה בדברי ר"ל רע דוד מתורגם שושבין דוד, עיין רש"י ב"ב קמ"ד, והרמב"ם פ"ו מה' שלחין כתב וז"ל המעות שמשלחין נקרא שושבין ואותם שלחו נקראו שושבנים: (פג) אם אין אתה מוצא זה להורגו בפני הכל אף אני אומר וכו', כן הוא בכ"ו רומי וכו' רח"ס ובגדפם אות ח'. אולם במדרש במ"ד הוצע מן התנחומא נמאל כאן הוספה עמד השושבין כנגד המלך ואמר לו אם אין אתה תובע בנפקין שלך, ואין אתה מוצא את זה להורגו [ל' להורגו] בפני הכל אף אני אומר כו'. המלות "אם אין אתה תובע בנפקין שלך" הוסיף המסדר מן הילמדו, כמו שתראה בערך נפק ג', בילמדו דייס ויחק קרח משל לשושבנים של בת מלך שביקש בנפקין אמר אם אינך תובע בנפקין שלי אף אני אומר שלא מנאלת לכתך בתולים. והוא המאמר שהוסיף, והמסדר הוסיף מהמדרש במ"ד הוסיף זה כמו שחזר בכ"ו רומי אשר שם נוסף בדפוס פ' קרח מאמר גדול מן הילמדו, עיין להלן בדפוסות אות א'. ופה כתב המוספי אות ז' שרשית הוא ברומי beneficium תועלת הן בממון הן בכבוד (וואוהאטאט, געפלאגיקייט): (פד) פתח ואמר כי בזאת תדעון כו', כ"ה בכ"ו רומי וכו' רח"ס ובגדפם סוף אות ח'. אולם במדרש במ"ד סי"ח אות י"ב גירסא אחרת, וכך היא שם, פתח משה ואמר לפני הקב"ה אם מחים אלו על מפותם כדרך שבני אדם מחים והרופאין שולין והן מבקשין אותם כדרך שכל החולים מבקשין, אף אני כופר ואומר לא ה' שלחני ומלבי אמרתי. ומן המאמר הזה שהבאתי הג' נשתנית במדרש במ"ד כי עד כאן הועתק מלה במלה כלשון התנחומא הגדפם. ואחר המאמר הזה מתחיל במדרש במ"ד מן החזקת מני' נביאים שאמרו בלשון הזה וכו' עד סוף אות י"ב וכל אות י"ג י"ד ס"ז ס"ז י"ז י"ח נוסף עד התחלת אות י"ט המתחיל ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ללמדך וכו' שהוא מן התנחומא והוסיף כל זה ע"פ כ"ו רומי, כי שם נמאל בהתחלת פ' קרח הוספה מן הילמדו, עיין להלן בדפוסות אות א', וכן ראיתי כי נמאל הכל כמו שהוסיף. בעל מדרש

[בג] (פה) וידי ככלותו לדבר [וגו'] ותבקע האדמה אשר תחתיהם (נמדנר טו נל). שמכל מקום שהוא רוצה הוא מצמיח את הפורענות: ויידו הם וכל אשר להם וגו' (טז טז ג). (פו) יש אומרים חיים נדונין עד עכשיו: ותכס עליהם הארץ (טז), הם אבדו (פו) אבל לא סדרותם, (פה) אבל נעשו תחתיהם שרים אחרים: (פט) וכל ישראל אשר סביבותיהם נמו לקולם (טז טז ג), שהיו צווחין למשה משה רבינו הצילנו: ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת (טז טז ג), אלו היו נבלעים, (צ) ואלו היו נשרפים, וקרח עומד בין השרופים, שאמר משה, ואתה ואהרן איש מחתתו (טז טז ג), וקרח לקח יותר מן כולם, (צא) שנשרף ונבלע, ולמה נעשה בו שני דינים, שאילו נשרף ולא נבלע, היו הכלועים מתרעמים ואומרים שלא הביא עלינו את כל הפורענות אלא קרח, והרי הן בלועין והוא ניצול, ואילו היה נבלע ולא נשרף, היו השרופין מתרעמין ואומרים שלא הביא עלינו את כל הפורענות הווא אלא קרח, והרי הן שרופין והוא ניצול, לפיכך נידון בשתי מיתות, ליהטו האש תחלה לעין כל השרופים, שבידו היה המחטה, ובה הקטורת, וקיפלתו האש (צב) כדור, האש מנגלת בו, עד שהביאתו לפי הארץ לבין הבלועים, שנאמר ותפתח הארץ את פיה (טז טז ג):

[כד] (צג) ואין בן פלח (טז טז ג). למה נקרא שמו און, שלן באגניות כל ימיו. בן פלח, בן שנעשו לו פלאות, אמר רב און בן פלח אשתו הצילתו, ואמרה ליה מה לך בחדין פלוגתא, אהרן כהנא רבא, אנת תלמידא, (צד) [אי קרח כהנא רבא את תלמידא], (צה) אמר לה יענא דכולה כנישתא קדישא, דכתיב כי כל העדה כולם קדושים (טז טז ג), מה עבדא אשקיתיה חמרא אריותיה (צו) ואגניתיה בערסיה, והוה יתבא היא (צו) אבנא [דביתא], (צה) וסתריה למזייה, כל מאן דאתי בשביל און בעלה חויה והדר, אדהכי והכי נבלעו, היינו דכתיב חכמות נשים בנתה ביתה (משלי י"ה), (צט) זו אשתו של און, ואולת בידה תהרסנה (ס), זו אשתו של קרח:

[כה] (ק) ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים (קא) נשיאי עדה קריאי מועד (נמדנר טז ג), שיוודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, אנשי שם (ס), שהיה להם שם בכל [העולם]: וישמע משה (טז טז ד). (קב) מה שמועה שמע,

הערות ותקונים

מדרש נמ"ר נקובין כ"י החמישי של אקספארד במקומו כאן: (פה) ויהי ככלותו לדבר, מונח בילקום רמו תשנ"ב בשם התנחומא ומונח במדרש נמ"ר פ"א אות י"ט: (פו) יש אומרים חיים נדונין עד עכשיו, וכל' נדנפס אות פ', ובמדרש נמ"ר שם חיים וקיימים עד עכשיו ז' ונדוניס עד עכשיו: (פו) אבל לא סדרותם, פ' סדרותם, וכל' נכ"י רומי וכל' רח"ס, וכן נדנפס, ובמדרש נמ"ר ולא פחדות ז' סדרות: (פה) אבל נעשו תחתיהם שרים אחרים, וכל' בילקום שם, וכל' רומי וכל' רח"ס ונדנפס וגם במדרש נמ"ר הג' אבל נעשו תחתיהם שרי אלפים ושרי מאות: (פט) וכל ישראל, מונח בילקום שם בשם התנחומא: (צ) ואלו היו נשרפים, זה נשמע בילקום שם, וכן נשמע המלות וקרח עומד בין השרופים שאמר משה ואתה ואהרן איש מחתתו: (צא) שנשרף ונבלע, עיין סנהדרין דף ק', וספרי פסוקא קפ"ו, ומה שאמרו שם במתניהא תנא קרח מן הכלועים ומן השרופים כוונתו למאמר שלמינו: (צב) כדור, כ"ה רומי וכל' רח"ס, ובמדרש נמ"ר ונדנפס כדור: (צג) ואין בן פלח, למה נקרא בו, נמ"ר שם אות כ', ושם הג' שכל ימיו באגניות, וכל' נדנפס אות י', ובגמרא בבלי סנהדרין דף ק"ס פ"ב ואון שישב באגניות וע"ש כל העיני, ולדעתנו נוסף כל המאמר הזה סוף קרח מן הגמרא הבבליה אל התנחומא מלת מעתיק אחד. ונדנפס נוסף עוד מאמר מהך מגמרא שם, (עין הערה ק"ה י"ד), וכל המאמר הנוסף מגמרא נמצא גם כ"י רומי וכל' רח"ס וכל' ה' של אקספארד: (צד) אי קרח כהנא רבא, הוספתי כמו שהאב נכ"י רומי וכל' רח"ס ונדנפס ובמדרש נמ"ר: (צה) אמר לה יענא דכול' כנישתא קדישא, וכל' נכ"י רח"ס, אולם נכ"י רומי ג' אחת, אמר לה ומאי אעביד כנר אישחנע כהדייבו והוא נעלם, אמר לה ליה ידעת דכול' כנישתא קדישא, וכן יש לתקן לפיטו, וכן משמע בהדיא בגמרא סנהדרין שם אמר לה מאי אעביד הואי נעלה ואשתנעו לי כהדייבו, אמר לה ליה ידעת דכולה כנישתא קדישתא יניבו: (צו) ואגניתיה בערסיה, לשון שכיב, תרגם ישכב יגוי: (צו) אבנא, פ' שער הבית, וכל' רומי ורח"ס ונדנפס כתוב אבנא דניחא, וכן תקנתו בפנים, ובמדרש נמ"ר שם נשתנע הלשון ע"י מגיה שונה והג' והוא יתבא אבנא היא וברתה, פ' טעם כוונת מלת דניחא, ואולי הוא נגחה צנל מ"כ שכל: היא וברתה נרסינ: (צה) וסתרה למזייה, פ' מזייה שערס: (צט) זו אשתו של און, סנהדרין שם ק"י ע"א: (ק) ויקומו לפני משה, זה מונח ג' כסנהדרין שם: (קא) נשיאי עדה, נכ"י רומי וכן בגמרא סנהדרין שם נוסף מיוחדים שנערה, וזה מוסב על נשיאי עדה, לכן יש לתקן נמ' שם ולסוף, נשיאי עדה: (קב) מה שמועה שמע שחשדוהו מאשת איש, בגמרא סנהדרין שם. ובתנחומא נדנפס ובמדרש נמ"ר שם מונח זה בשם

שחשדוהו מאשת איש, שנאמר ויקנאו למשה במחנה (תהלים קו טו), (קג) אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב מלמד שכל אחד ואחד (קד) קינא לאשתו כמשה:

[כו] (קה) דרש רבא [מה דכתיב] שמש (ו) ירח עמד וזולה (מקוץ ג יא), מלמד שעלו שמש וירח לזובל, ואמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לכן עמרם נצא, ואם לאו לא נצא, עד שזרק בהם הצים, אמר להם לכבודי לא סחיתם, לכבוד בשר ודם סחיתם, (קו) והאידנא עד דמחו להו לא נפקי:

[כז] (קז) דרש רבא מאי דכתיב ואם בריאה יברא ה' (מדרג טו ז), למאי אילימא למיברייה שמש, והכתיב ואין כל חדש תחת השמש (קבלה ט ט), אלא לקרובי פיתחא, ובני קרח לא מתו (מדרג טו יא), תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בניהםם וישבו עליו [ואמרו שירה], אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזילנא באורחא ואמר לי ההוא (קה) טייעא תא אחוי לך בלועי דקרח, אזלי והזאי תרי (קפ) ביועי דקא נפקי (קי) קיטרא מינייהו, שקלי (קיא) גבבא דעמרא (קיב) ואמשייה במיא, ואותבה בריש רומחא (קיג) ואיחרך, ואמר לי אצית מאי שמעת, שמעי דהוו קא אמרי משה ותורתו אמת (קיד) והן בדאין, (קמו) ולעתידי לבא הקב"ה עתיד להוציאם, (קמז) ועליהם אמרה חנה ה' ממית ומחיה מוריד שאלו ויעל (ש"א כו):

חסלת פרשת קרח

הוספה לפרשת קרח מתוך כתב יד רומי.

[א] (א) ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי וגו' (מדרג טו ז). ילמדנו רבינו מהו להציל

הערות ותקונים

ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן, וכ"ה ככ" ספרדי, והמאמר מוצא זינקוס תהלים רמז תתס"ד בשם התנחומא, וגם שם הוא כמו לפנינו: (קב) אמר ר' שמואל בר יצחק אמר רב, סנהדרין שם ומ"ק דף י"ה ע"ב, ובגמרא שם ליתא למלות "אמר רב". ובגדפס אות "הני" אמר ר' חייא בר אבא אמר רב, אולם במדרש במ"ד שם הני" כמו לפנינו, וגם ככ" החמישי של אקספארד הני" אמר ר' שמואל, והמלות כר יצחק הסריס, וזינקוס שם חסריס המלות אמר ר' שמואל ומתחיל אמר ר' יצחק: (קד) קינא לאשתו, פירש"ל אל תסחרי עם משה, קנוי היינו תהרה: (קה) דרש רבא, סנהדרין שם, וע"ש בפרש"י. ולפני זה נמלא בגדפס אות "וכן ככ" ספרדי וכן גם במדרש במ"ד מאמר אחד מן גמרא סנהדרין שם, ויקס משה וילך אל דתן ואבירם אמר רש"ל מכלן שאין מחזיקין במחלוקת, ובגדפס שם רב אפי' אמר ובגמרא רב אפי' אמר, והמאמר מר' יוסי השמים שם בעל התנחומא הגדפס ומתחיל מן אמר רב חסדא: (קו) והאידנא עד דמחו להו, עיין ברש"ל בגמרא שם: (קז) דרש רבא מאי דכתיב, סנהדרין שם: (קח) טייעא, סוסר ערבי: (קט) ביועי, פ"י בקעים, והיה יואל עשן משה: (קי) קיטרא, פ"י עשן: (קיא) גבבא, פ"י גיזת אמר: (קיב) ואמשייה, פ"י שרה אותה נמים: (קיג) ואיחרך, בגמרא שם והלגפיה החס איחרך. ובמדרש במ"ד ועיילה להחם ואיחרך ונפל, פ"י הוסיפה לשם למקום שיהא ממנו אותו עשן ונחרך מן החום שיהא משה. ובגדפס ואותביה יתיה בריש רומחא ואיחרך ונפל. ככ"ה ה' של אקספארד ואותביה יתיה בריש רומחא עייליה זימנא חדא ואיחרך ונפל: (קיד) וכן בדאין, בגמרא שם ובגדפס ככ" ספרדי אמר רבא: (קמ) ואלעתידי תלתין וימיין מהדרא להו יניהם כבשר בתוך קלחת ואמרי הכי משה ותורויה אחת וחס בדאין: (קמו) ונעתידי לבוא. הסיוס הזה ליתא בגמרא שם, ומוצא במדרש שמואל פ"ה: (קמז) ועליהם אמרה חנה ה' ממית ומחיה, עיין להלן בהוספה ובהערה כ"ה. אחר זה נמלא בגדפס אות י"ב גם במדרש במ"ד אות כ"ה מאמר אחד ומתחיל מנל"ך האותיות כפולות, והוא נוסף. והמדפסם ממאטבוסה כתב מכלן עד סוף הפרשה לא נמלא ביגמרו כתובי יד והנה ראינו שאינו מהמחבר ז"ל עכ"ל, ור"ל מבצל מסדר התנחומא, ובחמא לא נמלא ככ"ה ה' של אקספארד (שהוא קצבן שיה עט התנחומא אשר כעת בדפוס) וההוספה נמאלת בדפוס קאנטפאלטינא דפוס ווייזיא, ואחר כלות המאמר הזה הטקף (בגדפס סוף אות כ"ב ובגמרא במ"ד סוף אות כ"ה) נמלא במדרש במ"ד שם (אות כב) מאמר אחד המתחיל יתבצר שמו של מלך מלכי המלכים, והוא לפנינו ככ" ובגדפס בריש חוקת, והמעתיק מן המדרש במ"ד הכנירו אל סוף פ' קרח, ובחמא שייך לסדר חוקת, שזה כעין הקדמה למה שכתוב בפסוק ו' ולקח הכהן עץ ארז ואובז ושני חולעת ש"ע. דברים קטנים כאלו עושה הקב"ה דברים גדולים, ובגמרא שם ר"ש פ"י נמלא שגורם וכל המדרש כמו שכתוב צו"ר ובזאת חוקת התורה. מה שניין וי"ד הוא ר"ש פ"ב, ומה שניין ובזאת חוקת התורה הוא המאמר בסוף קרח (אות כב) השייך לפ' חוקת כמו שהוא לנכון ככ"ה. שלפנינו ובגדפס. ואחר כלות המאמר מאלת כ"ה (בשייך לפ' חוקת) נמלא במדרש שם (אות כב) המתחיל ומשה אלהים שם אומרים הוא המשה שהיה ציד יהודה כו' וזה נמלא גם ככ"ה ה' של אקספארד בסוף פ' קרח (סוף אות כ"ז, ובגמרא במ"ד סוף אות כ"ז):

(א) ויקח קרח, כל ההוספה מתחלתה ועד כופה הוספתי מתוך כ"ל רומי וליתא ככ"ה רח"ס, וככ"ה רומי

מדש תוספה לפרשה קרח תנחומא מח

כתבי הקדש בשבת, (ב) כך שנו רבותינו, כל כתבי קודש מצילין אותן מפני הדליקה בשבת, בין שקורין בהן, ובין שאין קורין בהן, אבל (ג) ספרי מינין אין מצילין אותן בשבת מפני הדליקה, (ד) ר' יוסי הגלילי אומר אם מצויה אני ספרי מינין, (ה) אני קורם אוכרותיהן ושורף את השאר, (ו) א"ל ר' מרפון אקפה את בני שאם יפלו ספרי מינין לתוך ידי, שאני שורפם עם אוכרותיהן, ואם יהא אחד רודף אחרי, שאני בורה לבית עיבדי ע"ז, ואיני בורה לבית המינן, שעובדי ע"ז אינן מכירין את הקב"ה וכופרין בו, (ז) [והללו מכירין וכופרין בו], (ח) ועליהם אמר דוד הלא משנאיד ה' אשנא ובתקוממך אתקומט וגו' (מלים קלט כה), מי גרם לקרח לאבד מן העולם, אינו אלא שפירש למינות, וחלק על משה ועל אהרן, מנין ממה שקראו בענין ויקח קרח וגו' :

[ב] ויקח קרח. (ט) וז"ה אח נפשע מקרית עז, זה קרח שפשע בתורה שהיא קרית עזו של הקב"ה, שנאמר ה' עז לעמו יתן (מלים נט יא), ועשה מריבה עם משה, שנאמר ומדנים כבריה ארמון, מהו כבריה, (י) שהעלה הארץ בריחיה בערו, ומי גרם לו לבוא לכל הקלון הזה, אלא שחלק על משה ואהרן, ומה היה אומר, ראו מה בן עמרם עושה,

הערות ותקונים

התוספה הזו נמנעת בריש פ' קרח, ואני תוספתי כל התוספה בסוף הפרשה. ובכ"י רח"ס מתחין כמו בכ"י שלפניו וכמו שהוא גם בנדפס ובמדרש במ"ד ריש קרח שמחיל מן ויקח קרח וז"ה אח נפשע וגו' זה קרח שחלק כנגד משה. וזכור שכל התוספה הוסיף המעתיק בכ"י רומי מתוך הילמדנו הנלמד. וסעד לנו כי מה שהביא הערוך מהילמדנו בערך ארנסיס נמנע בהתוספה (עיין הערה י"א) וכן מה שהביא בערך נפס נמנע ג"כ בהתוספה (עיין הערה י"ב), וכן תראה בילקוט קרח רמז תשנ"ג ד"ה ותפתח הארץ את פיה ר' יהודה אומר כו' הביא זה בשם הילמדנו ונמנע בהתוספה, וגם מה שהביא הילקוט במאמר שלפניו לא ה' שלחני זה אחד מנ' בני אדם נביאים שאמרו בלשון הזה כו' הוא מהילמדנו וחסר הלין ילמדנו שם ונמנע בהתוספה, כי במאמר שלפניו יזין תגאומא וזה לא נמנע בתנחומא שלפניו רק מן הילמדנו נעתק ולקח לשם ונמנע בהתוספה. גם תשוב תראה כי בעל מסדר ממדרש במ"ד צפ"ה אות י"ב העתיק כמו שהוא בתנחומא כ"י שלפניו גם בנדפס, אולם אחר הסיום מסד להמ"ד לשוועין וכו' וכן קרח נחלק על משה ואמר מלכו ומעמנו אמר משה כל הדברים הללו. מתחיל במדרש במ"ד פתח משה ואמר לפני הקב"ה אם מחים אלו על מסותם כדרך שבני אדם מחים והרופאים עולין וכו' זה אחד מנ' דברים עד סוף אות י"ב וכל אות י"ג המתחיל ותפתח הארץ את פיה אמר ר' יהודה בלוחה שעה נפתחו לארץ פיסות הרבה, עד סוף הוא מהילמדנו אשר לקח המעתיק מהקובץ של כ"י רומי והוסיף באמצע המאמר מתנחומא, (עיין לעיל הערה פ"ד) ובהתוספה הערה י"ג) גם בחוץ המשל בלוחה י"ב הוסיף והביא בלשון הילמדנו הנמנע בהתוספה הביא את א"ן אחת תובע בנפשו שלך. עיין לעיל הערה פ"ג. נ"ה אות י"ד הוסיף מן הילמדנו כי בהתחלה פ' קרח הביא הדרש על זה הכתוב ונבאן בלוחה י"ד החל עוד הפעם לדרוש על הפסוק אח נפשע אחר כי זה הוסיף מן הילמדנו ונמנע בהתוספה שהוספתי שם בראש המאמר ולקוח מהילמדנו (עיין שם הערה פ'): (ב) כך שנו רבותינו, משה שבת קט"ז ע"ה, הגלויים וספרי ע"ז אין מזלין אותן מפני הדליקה: (ד) ר' יוסי הגלילי אומר, בהתוספה שם ר' יוסי הגלילי אומר בחול קודר את האוכרותיהן וגומן ושורף את השאר, וכ"ה בגמרא שם, ומלת "הגלילי" נשמע: (ה) אני קורם אוכרותיהן, בהתוספה שם בגמרא בלי שם הג' קודר, ופ"י רש"י קודר חותך החיות הקלף מקום השם. אולם יש להקין קודר שענינו נקיצה וחתיכה (דורבנקהרסן, דורבנקהרסן) עיין ערוך השלם ערך אוכר שהעיר בלשון ערבי וסורי כך עמנו חתוך (מבטנידס). ומה תראה בערוך ערך קודר הביא איזה מאמרים אשר מלת קודר בתוכם וסיים וכן גמי קודר כל אוכרות שבו: (ו) א"ל ר' מרפון, בהתוספה שם אמר רבי מרפון אקפה את בני שאם יבואו לידי, שאשפסם ואת האוכרות שבהן, שאפילו הרודף רודף אחרי, נכנסה לביתו, שטובדי ע"ז אין מכירין אותו וכופרין בו, והללו מכירין וכופרין בו, ועיין בגמרא שם בקט"ז שנויים: (ז) והללו מכירין וכופרין בו, הוספתי כמו שהוא שם בהתוספה ובגמרא: (ח) ועליהם אמר דוד, ראה בהתוספה ובגמרא שם שנשמע פה מאמר אחד מן ועליהן אמר הכתוב עד ועליהן אמר הכתוב: (ט) וז"ה אח נפשע, בתנחומא ריש קרח בכ"י ובנדפס גם במדרש במ"ד נמנע ג"כ שמחיל הדורש וז"ה אח נפשע ע"ה. ובמדרש במ"ד העתיק בהתחלה קרח כמו שהוא בתנחומא, ואח"כ בלוחה י"ד החל עוד הפעם מקרית עז בלשון אחר, והעתיק רק התחלה המאמר, והוא לקוח מהילמדנו מהמאמר שלפניו בהתוספה, וכן הרגיש בזה הרב מנח"ל בפירושו וכתב על אות י"ד לעיל בראש הפרשה בלשון אחר, וכאן העתיק ממקום אחר עכ"ל. וכוח להאמת, כי זה העתיק מן הילמדנו והנמנע בהתוספה שלפניו. והאמת יורה דרכו כי מלאכתו רחית בילקוט משלי רמז תתקנ"ז שהביא זה בשם הילמדנו: (י) שהעלה הארץ בריחיה בערו, הוא לשון הכתוב לקב"ה ירדתי הארץ

נתן את הכהונה לאהיו אהרן, ונמל את המלכות לעצמו, (יא) ועשה אותו (כתף) אורגנים, שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (נמדנר ז ט), שהיה פוען בארון, התחיל חולק עליהם ואומר לא משה נביא, ולא אהרן כהן גדול, ולא תורה ניתנה מן השמים, כיון ששמע משה כך, התחיל חולק לו אצל הקב"ה, א"ל אוותר על ביוני ועל ביוני של אהרן, ועל ביוני של התורה אני תובע, שנאמר בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו' (סס טו כח), ואין זאת אלא תורה, שנאמר וזאת התורה אשר שם משה וגו' (דברים ד מד), משל לשושבינה של בת המלך, שביקש בני פיקון [צ"ל בניפיקון] מן המלך, אמר למלך (יב) אם אינך תובע בני פיקון [צ"ל בניפיקון] שלי, אף אני אומר שלא היה לבתך בתולים, (יג) כך אמר משה לפני הקב"ה, אם מתים הם על ממותם, כדרך שכל בני אדם מתים, והרופאים עולים ומבקרים אותם, כדרך שכל החולים מתבקרים, (יד) אף אני כופר ואומר ודאי אין תורה ניתנה מן השמים, שנאמר אם כמות כל האדם ימותון אלה וגו' (נמדנר טו כט):

[ג] (טו) וזהו אחד מג' נביאים שאמרו בלשון הזה, אליהו ומיכה ומשה, ואליהו מהו אמר, ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלהים (מ"א יח לו), (טז) ואם אין אתה עונה אותי, אני אומר ואתה הסכות את לבם אחורנית (ס), וכן מיכה מהו אומר לאחאב, אם שוב תשוב בשלום (סס ככ כח), אף אני אומר לא דבר ה' בי (סס סס), ומשה אף הוא אומר אם כמות כל האדם וגו', אף אני אומר לא ה' שלחני, א"ל הקב"ה משה מה אתה מבקש, א"ל משה רבש"ע אם בריאה יברא ה' וגו' (נמדנר טו ז), אם בראת פה לארץ מתחלת ברייתו של עולם הרי יפה, ואם לאו יברא ה' עכשיו פה, א"ל הקב"ה וכך אמרת ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור (איז ככ כח):

[ד] (יז) ותפתח הארץ את פיה ותבלע וגו' (נמדנר טו זג). ר' יהודה אומר באותה שעה נפתח לארץ פיות הרבה, (יח) שנאמר בקרב כל (הארץ) [ישראל] (דברים יא ו), א"ל ר' נהמיה והרי כתיב ותפתח הארץ את פיה ותאכל אותם וגו', א"ל והיך את מקיים בקרב כל (הארץ) [ישראל], אלא שנעשית הארץ כמשפך, וכל איכן שהיה אחד מהן עומד מטנו היה מתגלגל ובא ויורד עמו, נמצאת מקיים בקרב כל (הארץ) [ישראל], נמצאת מקיים ותפתח הארץ את פיה, ומדו ואת כל היקום אשר

הערות ותקונים

הארץ בריחה בעדי לעולם (יונה ז ז): (יא) ועשה ארז כחף ארננים, מלת "כחף" בסגנתי, כי היא הוספת מעתיק אחד לפרש מלת ארננים. והמאמר הזה מובא בערך ערך ארננים בשם הילמדטו"ל, גילמדנו צריש ויקח קרח משה נפל לעזמו את המלכות ועשה אותו. ארננים (פי') כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו פי' כחף, שהיה פוען את הארון, עכ"ל. המלה "פי'" בסגנתי כי מיותר הוא, כי כן מפורש גילמדטו לפיטו ול"ל "שנאמר" ומוראלת המלה כחז המוספי בל"ל $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\epsilon\gamma\sigma\epsilon$ פועל ובעל מלאכה (מריבטער): (יב) אם אינך תובע בני פיקון, תקנתי בפנים וחברתיה למלה אחת בניפיקון, והוא המאמר שבהיו בערוך בערך נפק בשם הילמדטו וז"ל, גילמדטו צריש ויקח קרח משל לשושבינה של בת מלך שביקש בניפיקון אמר אם אינך תובע בניפיקון שלי אני אומר שלא מלאתי לבתך בתולים. רק בערוך הציג המלה בלתי כי כאלו הבי"ת שמושיה שלא כמשפך, ובזאת מן הסס היא כי בל"ל $\beta\epsilon\upsilon\epsilon\phi\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\alpha\upsilon$ ובל"ל $\beta\epsilon\upsilon\epsilon\phi\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\alpha\upsilon$ פי' משכורת (נוכסבעטלינג), ועיין לעיל בנזק התחנומא הערה פ"ג: (יג) כך אמר משה לפני הקב"ה, מכאן העתיק בעל מסדר מדרש במ"ר פי"ח אות י"ב, עיין לעיל הערה א': (יד) אף אני כופר ואומר, במדרש במ"ר שם השמים הסיוס והעתיק אף אני כופר ואומר לא ה' שלחני ומלני אמרתי. ובכ"י רומי שם גרסם בלדו "אין זאת כי אם משל ומלינה בעלמא חלינה למשא ולחלינה ולמיכה לומר כן, אלא ידעו על הניצור צרו"ק שיעשו הנסים והנפיתו את ישראל בזה": (טו) זה אחד מג' נביאים, בל"ל שם מובא בליקוט קרח רמו חש"ב וחבר הציין גילמדטו, וכן בשם בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א (דף כ"ה ע"א) אמר ר' שמעון בן לקיש ש' כדור בנביאתו כו': (טז) ואם אין אתה עונה אותי אני אומר ואתה הסכות, וכ"ל בירושלמי שם ובמדרש במ"ר, אולם בליקוט גורם ואם אין אתה עונה אני אומר לא ה' אלהים שלחני, וזה ג"ל משושנת: (יז) ותפתח הארץ את פיה, ר' יהודה אומר, במ"ר שם אות י"ג ומובא בליקוט קרח רמו חש"ב בשם הילמדטו: (יח) שנאמר בקרב כל הארץ, וכן מובא בליקוט שם וכן במדרש במ"ר, ומיין גם שם בלד"ל והרש"ש שז"ל בקרב

ברגליהם (דברים י"א ו'), (יט) זה הממון שהוא מעמיד את הרגלים: רבותינו אומרים (כ) אפי' היה להם כלים ביד הכובס, היו מתגלגלים ובאים ונבלעין עמם. (כא) אמר ר' שמואל בר נחמני אפי' מחט (כב) שהיה שאולה ביד ישראל מידם, אף היא היתה נבלעת עמם, שנאמר וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה (במדבר טו ג'), (כג) כיון שהיו נבלעים היו מצווחים ואומרים משה טלך וגביא ואחרן כהן גדול, ותורה ניתנה מן השמים, והיה קולן הולך בכל מחנה ישראל, שנאמר וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם וגו' (שם שס נה), כל כך למה לפי שחלק על הקב"ה, (כד) ואעפ"כ לעתיד לבוא הן עתידים לעלות, ר' יהודה בן בתירה שונה שיש להם חלק לעולם הבא, מה כתיב בהו ויאבדו מתוך הקהל (שם שס נג'), ונאמר בדוד תעיתי כשה אובד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי (תהלים קיט קטו), מה אבידה שכתב בדוד היא עתידה להתבקש, אף אבידה זו עתידה להתבקש, (כה) וכן אתה מוצא שחנה מתפללת עליהן בתפלה, שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל (ש"א כו):

[ה] ד"א ויקח קרח וגו'. (כו) זש"ה אח נפשע מקרית עוז ומדנים כבריה ארמון (משלי יח יט), אח נפשע מקרית עוז, אמר ר' אחא זה קרח שהיה מסובלי הארון, שנאמר ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר יט), והוא היה גדול מכל השבט ופשע אך בארון, שנאמר אח נפשע מקרית עוז, ואין עוז אלא ארון, שנאמר ויתן לשבי עוזו וגו' (תהלים עח סא):

חמלת הוספה לפרשת קרח

פרשת הקת

[א] זאת חקת התורה (במדבר יט ג'). (א) יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שברא את עולמו בחכמה ובתבונה, ולנפלאותיו אין חקר, ולגדולתו אין מספר, וכונס כנר מי הים, ונותן באוצרות תהומות (תהלים לג ז'), ומזה כונס כנר מי הים, (ב) בשעה שברא הקב"ה את העולם, אמר לו לשר של ים, פתח פיך ובלע כל מימי

הערות ותקונים

בקרוב כל ישראל: (יט) זה הממון, עיין צ"ל פל"ב אות ב' וסנהדרין ק"ע"ג: (כ) אפילו היה להם כלים ביד הכובס, הרד"ל כתב אפשר דרש אשר ברגליהם כמו עין רוגל שתרומתו עין דקרא: (כא) אמר ר' שמואל בר נחמני אפי' מחט, זה מוצא גם בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א, ושם כתיב אמר ר' יוסי בר חינה אפי' מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם אף היא נבלעת עמה דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה: (כב) שהיתה שאולה, כתב הרד"ל דרש חיים שאולה כמו שאולה: (כג) כיון שהיו נבלעים, עד כל כך למה נשמע במדרש צמ"ד שם: (כד) ואעפ"כ לעתיד לבא הן עתידים לעלות, עיין אבות דר' נתן פל"ו וסנהדרין דף ק"ח ע"א: (כה) וכן אתה מוצא שחנה מתפללת עליהם בתפלה ה' ממית ומחיה וגו', בירושלמי שם ומי נתפלל עליהם ר' שמואל בר נחמן אמר משה נתפלל עליהם יחי ראובן ואלימות, ר' יהושע בן לוי אמר חנה נתפללה עליהן, היא דעתיה דר' יהושע בן לוי דלמר ר' יהושע בן לוי צמס ר' יוסי בר חינה דשמו של קרח שוקעת ויורדת עד שעמדה חנה ונתפללה עליהם והאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. ועיין צ"ל פל"ב וסנהדרין רבתי פ"ה: (כו) זש"ה אח נפשע מקרית עוז, זה לא העתיק בעל מדרש צמ"ד, רק באות י"ד הביא מאמר אחד שהוא בהוספה אות ב', עיין לעיל בהערה ט' להוספה:

(א) יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, כן מתחיל גם צ"ל רומי וכ"י רח"ס ונדרפס וצ"י ה' מאקספארד וצ"י ספרדי. וגם בעל מדרש צמ"ד העתיק המאמר ההוא (כל אות ה') רק המדפיסים הציגוהו בסוף פ' קרח (אות כ"ג), ובאמת אין שייכות להמאמר הזה לפ' קרח, רק חוקי ענין מחלים יותר לפ' חוקת, וכל ההתחלה היא כעין הקדמה למ"ש צ"ל ו' ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני חולעת, שני דברים קשים כאלו עושה הקב"ה דברים גדולים, ומזה תראה צמ"ד ריש פ"י שנרשם שם, וכל המדרש כמו שכתב צו"ר וצו"ח חוקת התורה. היינו צו"ר פכ"ב וכלן דברים חוקת. והכוונה להמאמר ההוא מאות. כ"ג עיין בהערה י"ג. ולדעתי היה חסר צ"ל של התנחומא פרשת חוקת, וסופי העתיק מהתנחומא אשר נכתב בדפוס, ונעבור זה מאלף לפנינו גם ההוספה מן השילוחות המתחילת שאלתה דמחייבים בו (אות ב'), ועיין להלן הערה כ"ח: (ב) בשעה שברא הקב"ה את העולם, נגמרה צ"ל דף ע"ד ע"ג מוצא זה נמש